



Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊ խորհրդի
2010թ. փետրվարի 15-ի թիվ 5/5 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ՀՀ դատական դեպարտամենտին ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների
օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև պետական
սեփականության կառավարման և օգտագործման նկատմամբ վերահսկողության

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ Վերահսկիչ պալատի 2009 թվականի գործունեության տարեկան
ծրագրի 4.2 կետը, Վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2009 թվականի օգոստոսի 16-ի թիվ 20/1
որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ ՀՀ դատական դեպարտամենտին ՀՀ պետական բյուջեից
հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև
պետական սեփականության կառավարման և օգտագործման ուսումնասիրությունը:

Վերահսկողության առարկան՝ ՀՀ դատական դեպարտամենտին ՀՀ պետական բյուջեից
հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև
պետական սեփականության կառավարմանը և օգտագործմանն ուղղված աշխատանքները,
գործարքներն ու ընթացակարգերը:

Վերահսկողության օբյեկտը՝ «Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտ»
պետական կառավարչական հիմնարկ (այսուհետ՝ Դեպարտամենտ):

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկողության է ենթարկվել կատարված ծախսերից 731.0 մլն
դրամ, ինչը կազմում է 2007, 2008 և 2009 թվականների ինը ամիսների ընթացքում
Դեպարտամենտի կողմից փաստացի ծախսվածի՝ 2,890.0 մլն դրամի 25.3 %-ը:

Ստուգման կատարման ժամկետը՝ 2009թ. հոկտեմբերի 21-ից մինչև 2009թ. դեկտեմբերի 9-ը
ներառյալ:

Վերահսկողությունն ընդգրկող ժամանակաշրջանը՝ 2007 թվականի հունվարի 1-ից մինչև 2009 թվականի հոկտեմբերի 1-ը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևեր, ինչպես նաև՝ համապատասխանության և ֆինանսական վերահսկողության տեսակները:

Ստուգման փուլում ապացույցների ստացման մեթոդներից կիրառվել են փաստաթղթերի ստուգման, ընթացակարգի և գործընթացի ուսումնասիրության, հարցման և հաշվարկման մեթոդները:

Կիրառվել են նաև ընտրանքի, տարբեր տվյալների (քանակական և որակական) համադրման մեթոդներ, կատարվել է նախապես պատրաստված հարցաշարով տարբեր փաստաթղթերի և տվյալների մանրամասն ուսումնասիրություն:

Վերլուծության փուլում ամփոփվել, ինչպես նաև վեր են լուծվել վերահսկողության դիտարկման և ստուգման փուլերը:

Վերահսկողության արդյունքում կազմվել է թվով 9 միջանկյալ արձանագրություն, դրա վերաբերյալ առարկություններ չեն ներկայացվել:

Վերահսկողության արդյունքները

1. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի և Դեպարտամենտի նոր շենքային համալիրի նախագծային աշխատանք

ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ՀՀ վճռաբեկ դատարանի և Դեպարտամենտի նոր շենքային համալիրի նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի մշակման (այսուհետ՝ Նախագիծ) նպատակով՝ 2007 թվականի մարտի 16-ին «Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի (այսուհետ՝ Պատվիրատու) և «Երևանի ճարտարապետության և Շինարարության Պետական Համալսարան» ՊՈԱԿ-ի (այսուհետ՝ Կապալառու) միջև կնքվել է պայմանագիր (թիվ ԱՇՁԲ-07/1), համաձայն որի, նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմման մասով աշխատանքների ավարտ է սահմանվել 2007 թվականի սեպտեմբերի 30-ը, իսկ հեղինակային հսկողության մասով այն պետք է շարունակվի մինչև շինարարական աշխատանքների ավարտը: Պայմանագրի ընդհանուր գինը կազմել է 51,600.0 հազ. դրամ: ՀՀ կառավարության 1998 թվականի դեկտեմբերի 21-ի թիվ 812 որոշման համաձայն վերը նշված օբյեկտը ՀՀ տարածքում հանդիսանում է կարևորագույն նշանակության օբյեկտ, իսկ ՀՀ կառավարության 2002 թվականի փետրվարի 2-ի թիվ 96 որոշմամբ սահմանված կարգով Նախագիծը ենթակա է համալիր փորձաքննության: Ճարտարապետահատակագծային

առաջադրանքը տրվել է Երևան քաղաքի գլխավոր ճարտարապետի կողմից 2007 թվականի օգոստոսի 23-ին, որով սահմանված են նախագծի փորձաքննության կատարման և համաձայնեցման պահանջները: Առաջադրանքի գործողության ժամկետ է սահմանվել 2 տարի:

Պայմանագրի թիվ 1 հավելվածով սահմանվել են աշխատանքների կատարման հերթական թվով 4 փուլերը: Առաջին փուլով սահմանվել է Կապալառուի կողմից Կոմայլեքսային նախագծի կազմում և Պատվիրատուի հետ դրա համաձայնեցում: Կոմայլեքսային նախագծման փուլում պետք է մշակվի նաև Էսքիզային նախագիծը: Այնուհետև, այն պետք է համաձայնեցվեր Երևան քաղաքի գլխավոր ճարտարապետի հետ, ինչը պահանջվում է նաև ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքի պայմաններով:

Էսքիզային նախագիծը չի ներկայացվել Երևանի գլխավոր ճարտարապետի համաձայնեցմանը, հողատարածքի սեփականության իրավունքի գրանցման վկայականը ուշ՝ 2008թ. սեպտեմբեր 17-ին ստանալու պատճառով: Արդյունքում, Կապալառուի կողմից պայմանագրային պարտավորությունները կատարվել են վերոհիշյալ թերություններով, որոնք ենթակա են պարտադիր կատարման:

Նախագծային փաստաթղթերը պայմանագրի համաձայն անցել է համալիր փորձաքննություն, սակայն բնապահպանական փորձաքննության շուրջ 1 տարի ժամկետի խախտմամբ, ինչը պայմանավորված է էլեկտրական արտաքին սնուցման տեխնիկական պայմանները Կապալառուին սահմանվածից ուշ տրամադրմամբ:

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի թիվ 1473-Ն որոշմամբ սահմանվել է ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք տալու կարգը և համաձայն նույն կարգի 2¹ կետի՝ առաջադրանքով սահմանված պայմանները հիմք են հանդիսանում նախագծային փաստաթղթերի մշակման համար և պարտադիր են քաղաքաշինական գործունեության բոլոր մասնակիցների համար, ինչը նաև հիմք է հանդիսանում «Քաղաքաշինական փաստաթղթերի փորձաքննության կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2002 թվականի փետրվարի 2-ի թիվ 96 որոշման պահանջների կատարման համար: Պայմանագրի թիվ 4.3 կետով սահմանվել է, որ Կապալառուի կողմից ավարտված առանձին փուլերի և ծավալների աշխատանքները Պատվիրատուի կողմից համարվում են ընդունված հանձնման-ընդունման արձանագրությունը ստորագրելու պահից, մինչդեռ Կապալառուի կողմից 2007 թվականի դեկտեմբերի 15-ին ներկայացվել է հանձնման-ընդունման մեկ արձանագրություն՝ 51,600.0 հազ դրամ ընդհանուր արժեքով, ինչը Պատվիրատուի կողմից ամբողջությամբ վճարվել է:

Դատաիրավական բարեփոխումների ծրագրի իրականացման շրջանակներում նոր շենքային համալիրի շինարարության ծախսերի հիմնական ֆինանսավորումը նախատեսվել է

իրականացնել Համաշխարհային բանկի կողմից տրամադրված վարկային միջոցների հաշվին:

2009 թվականի դեկտեմբերի 18-ի դրությամբ նշված շենքի շինարարությունը իրականացված չէ, իսկ վերը նշված ծրագրով նախատեսված ֆինանսական միջոցները ծախսվել են ՀՀ դատական համակարգի այլ շենքերի կառուցման նպատակով: Փաստացի Կապալառուի կողմից հեղինակային հսկողության իրականացում չի կատարվել: Կապալառուի կողմից կազմված նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի համաձայն շինարարական աշխատանքների արժեքը (Նախահաշվային մասի գիրք 11) կազմել է 1,618,491.7 հազ. դրամ, որի 0.2 տոկոսը, կամ 3,236.9 հազ. դրամը շենքի կառուցման նկատմամբ հեղինակային հսկողության իրականացման արժեքն է: Նշված գումարը ենթակա է վերադարձման ՀՀ պետական բյուջե:

2. Շինարարական աշխատանքներ

Թվով երեք շինվերանորոգման աշխատանքների իրականացման համար պայմանագրերով հատկացված 320,349.9 հազ. դրամ գումարից հսկիչ չափագրման է ենթարկվել 152,855.8 հազ. դրամի շինաշխատանքներ, կամ 47,7%-ը: Արձանագրվել է 3,741.0 հազ. դրամի չկատարված աշխատանքներ:

2.1. Երևան քաղաքի քաղաքացիական և քրեական դատարանների շենքային համալիրի շինվերանորոգման աշխատանքներ:

Վերահսկողության ընթացքում արձանագրված խախտումներ

- Բացակայում է շինարարության թույլտվությունը:
- Համաձայնեցված նախագծի հատակագծային լուծումները առանձին հատվածներում չեն համապատասխանում տեղում իրականացված լուծումներին, վերանորոգվող տանիքի կոնստրուկտորական մասը նախագծված չէ:

Շինարարության նորմերի ընդունման մասով

- Շինարարության վարման մատյանը լրացված է թերի, սահմանված կարգի խախտումներով:

Բազակայում է.

- Օգտագործված շինարարական նյութերի որակի հավաստագրերը:
- Ծածկված աշխատանքների ակտերը կազմված են թերի, սահմանված կարգի խախտումով, ամբողջությամբ չեն նկարագրում շինարարության կատարման տեխնոլոգիական փուլերը և պատվիրատուի կողմից հաստատված չեն:

- Ջեռուցման մասով տեխնիկական հսկողություն չի իրականացվել: Խախտվել է քաղաքաշինության նախարարի 1998թ.-ի ապրիլի 28-ի թիվ 44 հրամանի «Շինարարության որակի տեխնիկական հսկողության իրականացման հրահանգի» պահանջները:
- Օբյեկտի ավարտի վերաբերյալ չի կազմվել ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրման ակտ: Խախտվել է «Ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2003թ.-ի մայիսի 8-ի թիվ 626-ն որոշման պահանջները:

Օբյեկտի շինվերանորոգման համար հատկացված 206,500.6 հազ. դրամ գումարից հսկիչ չափագրման է ենթարկվել 60,241.1 հազ. դրամի աշխատանքներ: Հանձնման-ընդունման արձանագրություններով փաստարկված, սակայն փաստացի տեղում վերականգնման ենթակա աշխատանքների գումարը կազմում է **988.0 հազ. դրամ**:

2.2. ՀՀ հարավային վարչական տարածքի քաղաքացիական ու քրեական դատարանների ժամանակավոր շենքային համալիրների շինվերանորոգման աշխատանքներ:

Վերահսկողության ընթացքում արձանագրված խախտումներ

- Բացակայում է շինարարության թույլտվությունը:
- Նախագծմանախահաշվային փաստաթղթերը սահմանված կարգով համաձայնեցված չեն, կատարված են թերի և ոչ պատշաճ որակով:

Շինարարության նորմերի ընդունման մասով

- Շինարարության վարման մատյանը լրացված է թերի, սահմանված կարգի խախտումով:

Բազակայում է.

- Օգտագործված շինարարական նյութերի որակի հավաստագրերը:
- Ծածկված աշխատանքների ակտերը կազմված են թերի, սահմանված կարգի խախտումով, ամբողջությամբ չեն նկարագրում շինարարության կատարման տեխնոլոգիական փուլերը և պատվիրատուի կողմից հաստատված չեն: Խախտվել է ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 1998թ.-ի ապրիլի 28-ի թիվ 44 հրամանի «Շինարարության որակի տեխնիկական հսկողության իրականացման հրահանգ»-ի պահանջները:
- Հեղինակային հսկողությունը իրականացված է թերի: Խախտվել է ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 1998թ.-ի սեպտեմբերի 28-ի թիվ 143 «Շինարարության նկատմամբ հեղինակային հսկողություն իրականացման հրահանգի» պահանջները:

Օբյեկտի շինվերանորոգման համար հատկացված 45,320.0 հազ. դրամ գումարից հսկիչ չափագրման է ենթարկվել 24,085.3 հազ. դրամի աշխատանքներ, արդյունում արձանագրվել է **1,764.4 հազ. դրամի** չկատարված աշխատանքներ:

2.3. ՀՀ հյուսիսային վարչական տարածքի քաղաքացիական և քրեական դատարանների ժամանակավոր շենքային համալիրների շինվերանորոգման աշխատանքներ:

Վերահսկողության ընթացքում արձանագրված խախտումներ

- Բացակայում է շինարարության թույլտվությունը:
- Չափագրման նախագծերի կազմից բացակայում են կտրվածքները և ճակատային մասի գծագրերը:
- Բացակայում են արտաքին կոյուղու և ջրագծի նախագծերը:
Վերը նշված թերությունների առկայության պայմաններում նախագծին տրված է դրական փորձագիտական եզրակացություն:

Շինարարության նորմերի ընդունման մասով

- Շինարարության վարման մատյանը լրացված է թերի, սահմանաված կարգի խախտումներով:
- Բացակայում են օգտագործված շինարարական նյութերի որակի հավաստագրերը:
- Ծածկված աշխատանքների ակտերը կազմված են թերի, սահմանաված կարգի խախտումներով, ամբողջությամբ չեն նկարագրում շինարարության կատարման տեխնոլոգիական փուլերը և պատվիրատուի կողմից հաստատված չեն: Խախտվել է քաղաքաշինության նախարարի 1998թ.-ի ապրիլի 28-ի թիվ 44 հրամանի «Շինարարության որակի տեխնիկական հսկողության իրականացման հրահանգ»-ի պահանջները:
- Օբյեկտի ավարտի վերաբերյալ չի կազմվել ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրման ակտ: Խախտվել է «Ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2003թ.-ի մայիսի 8-ի թիվ 626-ն որոշման պահանջները:

Օբյեկտի շինվերանորոգման համար հատկացված 68,529.33 հազ. դրամ գումարից հսկիչ չափագրման է ենթարկվել 68,529.33 հազ. դրամի աշխատանքներ, արդյունքում արձանագրվել է **988.6 հազ. դրամի** չկատարված աշխատանքներ:

3. Պետական տուրք

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 68-րդ հոդվածի համաձայն՝ դատական ծախսերը կազմված են պետական տուրքից և փորձագետին, վկային կանչելու, ապացույցները դրանց գտնվելու վայրում զննելու, փաստաբանի խելամիտ վարձատրության և գործի քննության հետ կապված այլ գործողությունների համար վճարման ենթակա գումարներից:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 70-րդ հոդվածով սահմանվել են այն դեպքերը, որոնցով պետական տուրքի վճարումը պարտադիր է: Նույն հոդվածով միաժամանակ սահմանվել է, որ պետական տուրքի չափը սահմանելու, դրա վճարումից ազատելու, պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու և դրա չափը նվազեցնելու հարցերը կարգավորվում են «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով, համաձայն որի պետական տուրքի վճարումից չեն կարող ազատվել անհատ ձեռնարկատերերը և առևտրային կազմակերպությունները: ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի համաձայն՝ դատարաններում քննվող բոլոր գործերով պետական տուրքը գանձվում է ՀՀ պետական բյուջե:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 88-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայցադիմումին կցվում է սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարած լինելը հավաստող փաստաթուղթ կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ պետական տուրքի վճարման ժամկետը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու կամ դրա չափը նվազեցնելու վերաբերյալ միջնորդություն:

ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 55-րդ, 56-րդ, 59-րդ հոդվածներով սահմանվել են նույնաբնույթ նորմեր, որոնք վերաբերում են վարչական դատավարության ընթացքում պետական տուրքի հարցերին:

«Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում պետական տուրքը պետական մարմինների լիազորությունների իրականացմամբ պայմանավորված՝ սույն օրենքով սահմանված ծառայությունների կամ գործողությունների համար ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից Հայաստանի Հանրապետության պետական և (կամ) համայնքների բյուջեներ մուծվող օրենքով սահմանված պարտադիր վճար է:

«Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի «ա» կետի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում պետական տուրքը գանձվում է՝ դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանի դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքների համար, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու համար:

«Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ պետական տուրքի վճարումը հաստատող փաստաթղթի բնօրինակը, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից այլ բան սահմանված չլինելու դեպքում, պետական տուրքի տեսակի, վճարողի անվան, գումարի փոխանցման բանկային հաշվի համարի և վճարման ամսաթվի նշումով, մնում է պետական տուրք գանձող մարմնում՝

համապատասխան գործողությունների կատարումը կամ ծառայությունների մատուցումը հաստատող գործերին կցված:

«Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 36-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում պետական տուրքը վճարվում է հայկական դրամով:

«Վճարման հանձնարարականով միջոցների փոխանցումների մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ միջոցների փոխանցման գործառնական օրը (այսուհետ՝ գործառնական օր) օրացուցային օրվա այն ժամանակահատվածն է, որի ընթացքում բանկն ընդունում, ակցեպտավորում և (կամ) ուղարկում (փոխանցում) է վճարման հանձնարարականները, դրանք չեղյալ համարելու հանձնարարականները, ինչպես նաև տրամադրում է հաշվի մասին տեղեկացումներ (քաղվածքներ):

2007թ.-ին Հայաստանի Հանրապետությունում գործել է թվով 21 դատարաններ և, համաձայն տարեկան ամփոփ հաշվետվության ՀՀ պետական բյուջե, որպես պետական տուրք գանձվել է 575,654.9 հազ. դրամ:

2.1. Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան

2007թ.-ի ընթացքում Երևանի Կենտրոն և Նորք - Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան ստացվել է 5450 գործ (հայցադիմումներ, դիմումներ), որից 0-ական 2689 գործ(այլ դատարաններից ընդդատությամբ ստացված գործեր, պետական տուրքի արտոնություններով ստացված հայցադիմումներ, գործեր, որոնք դատարանի կողմից վարույթ չեն ընդունվել): ՀՀ պետական բյուջե գանձվել է 23,538.8 հազ. դրամ, ինչը կազմում է ՀՀ դատարանների կողմից տարեկան գանձվածի 4,4 %-ը:

2008թ.-ին ՀՀ դատարանների տարեկան ամփոփ հաշվետվության համաձայն ՀՀ պետական բյուջե, որպես պետական տուրք գանձվել է 764,265.2 հազ. դրամ: 2008թ.-ի ընթացքում դատարան ստացվել է 3853 գործ, որից 0-ական՝ 1344 գործ: ՀՀ պետական բյուջե գանձվել է՝ 37,743.0 հազ. դրամ, կամ ՀՀ դատարանների կողմից գանձվածի 4,9 %-ը:

2009թ.-ի ինը ամիսների ընթացքում թվով 20 դատարանների կողմից ՀՀ պետական բյուջե որպես պետական տուրք գանձվել է 750,534.0 հազ. դրամ: 2009թ.-ի ինը ամսվա կտրվածքով դատարան ստացվել է 2217 գործ, որից 0-ական՝ 705 գործ: ՀՀ պետական բյուջե գանձվել է 103,971.6 հազ. դրամ կամ ՀՀ դատարանների կողմից գանձվածի 13.9%-ը:

2.2 ՀՀ վարչական դատարան

ՀՀ վարչական դատարանը մասնագիտացված դատարան է և գործում է 2008թ.-ի հունվարի 1-ից («ՀՀ դատական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդված): Նույն թվականին ՀՀ վարչական դատարան ստացվել է 9700 գործ, որից 0-ական՝ 6035 գործ:

Համաձայն 2008թ.-ի տարեկան հաշվետվության, ՀՀ վարչական դատարանը որպես պետական տուրք ՀՀ պետական բյուջե գանձել է 289,584.1 հազ. դրամ, կամ ՀՀ դատարանների կողմից գանձվածի 39.7%-ը:

2009թ.-ի ինը ամիսների հաշվետվությամբ գանձվել է 149,764.0 հազ. դրամ, կամ ՀՀ դատարանների կողմից գանձվածի 20%-ը:

Վերը նշված դատարաններում ուսումնասիրության ընթացքում արձանագրվել են.

- Որոշ դեպքերում պետական տուրքը վճարվել է ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ճիշտ եկամտային հաշվին: Խախտվել է Հայաստանի Հանրապետության դատարանների նախագահների խորհրդի 2006թ.-ի փետրվարի 21-ի N94 որոշմամբ հաստատված «ՀՀ դատարանների աշխատակազմերի կողմից պետական տուրքի հաշվառման և տեղեկատվության տրամադրման մասին» կարգի 1-ին կետի պահանջները:
- Պետական մարմնի կամ կազմակերպության կողմից պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթղթի՝ բանկային կամ գանձապետական հաշվից քաղվածքի փոխարեն դատարան է ներկայացվել վճարման հանձնարարագիր, ինչը պետական տուրքի վճարումը հավաստող պատշաճ փաստաթուղթ չէ: Խախտվել է «Վճարման հանձնարարականով միջոցների փոխանցումների մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի պահանջները:

Առկա են պետական տուրքի վճարումը հավաստող անդորրագրերի պատճեններ, անդորրագրերի բնօրինակների փոխարեն: Խախտվել է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածի պահանջները:

- Կան դեպքեր, երբ դատարանը լուծելով պետական տուրքի հարցը՝ վճռել է պետական տուրքը բռնագանձել արտարժույթով: Խախտվել է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 36-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջները:
- Պետական տուրքը կրկնակի է գանձվել: Այսինքն՝ համապատասխան պետական տուրքը վճարվել է տվյալ գործով դրա վճարման պարտականությունն ունեցողի կողմից, իսկ դատարանը վճռով կրկին պարտավորեցրել է կողմին վճարել պետական տուրքի գումարը, հաշվի չառնելով դրա՝ արդեն իսկ վճարված լինելու հանգամանքը: Խախտվել է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջները:

- Առկա են դեպքեր, երբ պետական տուրքը վճարված է, սակայն «Դատական համակարգ» ծրագրի համապատասխան տողում պետական տուրքի գումարի չափը նշված է 0:

- ՀՀ Դատարանների նախագահների խորհրդի (այսուհետ՝ ԴՆԽ) 1999թ. ի մարտի 27-ի թիվ 8 որոշման 13-րդ կետի համաձայն՝ նկատի ունենալով, որ «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի ուժով դատական գործով պետական տուրքի գանձումն ապահովելու պարտականությունը կրում է դատարանը, հետևաբար դատարանի կողմից հետաձգված, տարաժամկետած պետական տուրքը բռնագանձելու վերաբերյալ կատարողական թերթը

դատարանն ուղարկում է ՀՀ Դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությանը (այսուհետ՝ ԴԱՀԿ), դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո 3-օրյա ժամկետում:

«Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՀՀ օրենքի 23-րդ հոդված 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ կատարողական թերթը կարող է կատարման ներկայացվել մեկ տարվա ընթացքում՝ սկսած այն օրվանից, երբ օրինական ուժի մեջ է մտել դատական ակտը:

2007-2008 թվականների և 2009 թվականի 9 ամիսների ընթացքում ՀՀ դատարանների կողմից ԴԱՀԿ ծառայություն է ուղարկվել ընդամենը 12972 կատարողական թերթեր՝ 724,612.7 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով: ԴԱՀԿ-ի կողմից ՀՀ պետական բյուջե որպես տուրք փաստացի բռնագանձվել է 398,205.7 հազ. դրամ, կամ 54.9 %-ը: Նույն ժամանակահատվածում, անհնարինությանը ավարտված կատարողական թերթերի քանակը 1618 է, 110,220.7 հազ.դրամ ընդհանուր գումարով, կամ հարկադիր կատարման ենթակա գումարի ընդամենը 15 %-ը: ՀՀ գործող օրենսդրության համաձայն պետական տուրքի հաշվարկման և գանձման կարգի պահպանման նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված մարմինները: Հարկ է նշել, որ որևէ դատարանում, լիազորված մարմինների կողմից վերահսկողություն իրականացված չէ:

4. Պետական սեփականության կառավարում և օգտագործում

3.1. Հայաստանի Հանրապետությունում գործող 49 դատարանների վարչական շենքերից թվով 30-ը հաշվառված է ՀՀ արդարադատության նախարարության հաշվեկշռում: Նշված դատարանների վարչական շենքերում 2007-2009թթ.-ին իրականացվել են 27,092.7 հազ. դրամի ընթացիկ և կապիտալ նորոգում, ինչպես նաև 239,996.7 հազ. դրամի կոմունալ և էներգետիկ ծառայությունների համար, ինչը հանգեցնում է «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 9-րդ կետի պահանջների՝ բյուջետային միջոցների հասցեագրվածության և նպատակայնության սկզբունքի խախտմանը:

3.2. Դատախրավական բարեփոխումների շրջանակներում, 2008 թվականի հունվարի 1-ից Հայաստանի Հանրապետությունում գործել են թվով 6 մասնագիտացված դատարաններ, որոնց բնականոն գործունեությունը ապահովելու նպատակով, 2008 թվականի մայիսի 30-ին բաց նպատակային մրցույթների արդյունքում կնքված գնման պայմանագրերով ձեռք է բերվել 6 ծառայողական մեքենաներ՝ 26,994.0 հազ.դրամ ընդհանուր գումարով: Մեքենաներից չորսը, նախկինում շահագործված վիճակում, ձեռք է բերվել ֆիզիկական անձանցից՝ յուրաքանչյուրը 4,500.0 հազ. դրամ արժեքով: Վերը նշված գնումները իրականացնելուց 5 օր հետո՝ 2008 թվականի հունիսի 5-ին ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել է թիվ 853-Ն որոշումը, որի Հավելված 1-ով սահմանված «Կարգ»-ի համաձայն, ձեռք բերվող ապրանքների գնման դեպքում պարտադիր է գնման առարկայի չօգտագործված լինելու պայմանը:

«ՀՀ դատական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքով վերը նշված դատարանները դադարել են գործել 2009 թվականի մարտի 1-ից: Կատարված ուսումնասիրությամբ պարզվեց՝ 2008 թվականի մայիսի 30-ին, ֆիզիկական անձանցից, նախկինում շահագործված վիճակում՝ յուրաքանչյուրը 4,500.0 հազ. դրամ արժեքով ձեռք է բերվել 4 ծառայողական մեքենաներ՝ 18,000.0 հազ.դրամ ընդհանուր գումարով:

Մեքենաներից 2-ը՝ 1993 թվականի արտադրության «Lexus ES» և 2000 թվականի արտադրության «Mitsubishi Galant» մակնիշի մեքենաները, որոնց դիմաց վճարվել է 9,000.0 հազ. դրամ, ՀՀ կառավարության 2009թ.-ի սեպտեմբերի 3-ի թիվ 999-Ա որոշման համաձայն ներկայացվել են օտարման: 2009 թվականի հոկտեմբերի 26-ին կայացած աճուրդի արդյունքում «Lexus ES» մակնիշի ավտոմեքենան վաճառվել է 895.2 հազ. դրամով, իսկ «Mitsubishi Galant» ավտոմեքենայի աճուրդը չի կայացել՝ գնորդ չլինելու պատճառով: Հերթական աճուրդի օր է նշանակվել 2009 թվականի դեկտեմբերի 29-ը և մեկնարկային գին է սահմանվել 814.3 հազ. դրամ:

Վերոգրյալը փաստում է վերը նշված գործարքի անարդյունավետությունը:

5. Մասնագիտական վերապատրաստում

ՀՀ դատական օրենսգրքի 172 հոդվածի համաձայն, «Դատական դպրոցը» (այսուհետ՝ Դպրոց), շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող ՊՈԱԿ-ի կարգավիճակ ունեցող կազմակերպություն է, ինչն իր գործունեությունը սկսել է 2008թ. հունվար 1-ից, ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի (այսուհետ՝ ԴՆԽ) 2007թ. դեկտեմբերի 3-ի թիվ 17-Ն որոշմամբ հաստատված, իսկ մինչ այդ գործել է որպես Դեպարտամենտի առանձնացված ստորաբաժանում:

ՀՀ դատական օրենսգրքի 173 հոդվածով, ինչպես նաև վերը նշված կանոնադրությամբ սահմանված են Դպրոցի գործունեության նպատակները: Դրանք են.

- դատավորների թեկնածուների ցուցակի կազմման նպատակով անցկացվող որակավորման ստուգում, որակավորման ստուգման արդյունքներով դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց մասնագիտական պատրաստում,
- Դպրոցն ավարտածների, պաշտոնեական պիտանիության և առաջխաղացման ցուցակում ընդգրկված անձանց վերապատրաստում, վերապատրաստման անհատական դասընթացների անցկացում,
- դատական ծառայողների մասնագիտական վերապատրաստում և դատական կարգադրիչների վերապատրաստում ու հատուկ ուսուցում:

ՀՀ դատական օրենսգրքի 72 հոդվածի համաձայն ԴՆԽ-ն հաստատում է դատավորների և դատական ծառայողների վերապատրաստում անցկացնելու կարգը, իսկ նույն օրենսգրքի 197

հողվածի համաձայն Դեպարտամենտի ղեկավարը սահմանում է դատական կարգադրիչների վերապատրաստում անցկացնելու կարգը:

2006թ. օգոստոսի 25-ի թիվ 06-Ն և 2007թ. հոկտեմբերի 16-ի թիվ 16-Լ որոշումներով ԴՆԽ-ն հաստատել է դատական ծառայողների և դատավորների վերապատրաստում անցկացնելու կարգը, իսկ 2007թ. նոյեմբերի 9-ի թիվ 05-Ն հրամանով Դեպարտամենտի ղեկավարը սահմանել է դատական կարգադրիչների վերապատրաստում անցնելու կարգն ու պայմանները:

Դպրոցը կառավարման խորհրդի կողմից մշակված վերապատրաստման ծրագրին համապատասխան կազմակերպում և անց է կացնում վերապատրաստման դասընթացներ, որոնք պարտադիր են դատավորների և դատավորների թեկնածությունների ցուցակում ընդգրկված բոլոր անձանց համար: Դատավորը և դատավորների թեկնածությունների ցուցակում ընդգրկված անձինք համարվում են վերապատրաստումը անցած, եթե նրանք մասնակցել են վերապատրաստման համապատասխան դասընթացի բոլոր ժամերին: Վերը նշված օրենքի 193-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն պետք է կազմի տարեկան ոչ պակաս 80 և ոչ ավելի քան 120 ակադեմիական ժամ:

Դատական ծառայողները պարտադիր վերապատրաստում են անցնում երեք տարին մեկ անգամ՝ 30 ակադեմիական ժամ տևողությամբ:

Ուսումնասիրության ընթացքում պարզվեց.

- ՀՀ դատավորների, դատական ծառայողների և դատական կարգադրիչների վերապատրաստում անցկացնելու հաստատված կարգով Դպրոցում վերապատրաստվողների հաճախելիության վերաբերյալ պետք է վարվի հաճախելիության մատյաններ, որտեղ վերապատրաստման դասընթացի յուրաքանչյուր դասաժամի համար պետք է նշվի վերապատրաստվողի ներկա կամ բացակա լինելու փաստը: Դպրոցի աշխատակիցների կողմից վերապատրաստվողների ունկնդրած ծրագրերի ժամաքանակի հաշվարկման հիմք հանդիսացող սահմանված կարգի համապատասխան մատյաններ չեն վարվել: Հարկ է նշել, որ վերապատրաստվողը նշված կարգերի համաձայն համարվում է վերապատրաստումն անցած, եթե նա մասնակցել է վերապատրաստման համապատասխան դասընթացի համար նախատեսված ժամերին:
- Դպրոցի աշխատակիցների հետ կնքված աշխատանքային պայմանագրերով սահմանված չեն աշխատակիցների պարտականությունները՝ ինչի արդյունքում անհնարին է տարանջատել առանձին առաջադրանքները հիմնական պարտականություններից:

6. Դատական համակարգի ֆինանսավորումը

Համաձայն ՀՀ դատական օրենսգրքի 64-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ ՀՀ դատարանների ֆինանսավորումն իրականացվում է Դեպարտամենտի միջոցով՝ ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերի շրջանակում: Դեպարտամենտի կենտրոնական մարմնի և առանձնացված ստորաբաժանումների ֆինանսավորումն արտացոլվում է բյուջետային հայտում և ՀՀ պետական բյուջեում առանձին տողով՝ որպես ՀՀ դատարաններ:

«Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 6-րդ մասում սահմանված է, որ Դեպարտամենտի կենտրոնական մարմինը և դրա առանձնացված ստորաբաժանումները ֆինանսավորվում են ՀՀ պետական բյուջեից՝ առանձին տողով:

Հիշյալ նորմերի վերլուծությունից հետևում է, որ դրանց միջև առկա է հակասություն՝ մի դեպքում (ըստ ՀՀ դատական օրենսգրքի) պետական բյուջեում դատական համակարգի ֆինանսավորումը պետք է արտացոլվի մեկ տողով, մյուսում՝ (ըստ «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի) առանձին տողերով:

Իրավական ակտերի միջև հակասությունների դեպքում գործում են ՀՀ Սահմանադրության և «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող իրավական ակտերը: «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասում սահմանված է, որ օրենսգրքի կարգավորման իրավահարաբերությունների ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության մյուս բոլոր օրենքները պետք է համապատասխանեն օրենսգրքերին:

Պետք է ղեկավարվել ՀՀ դատական օրենսգրքի 64-րդ հոդվածի պահանջով, քանի որ վերջինս ունի ավելի բարձր իրավաբանական ուժ:

Եզրակացություն

- ՀՀ վճարեկ դատարանի և Դեպարտամենտի նոր շենքային համալիրի նախագծային աշխատանքները իրականացրած կազմակերպության կողմից Էսքիզային ու Աշխատանքային փուլերում նախագիծը չի ներկայացվել Երևան քաղաքի գլխավոր ճարտարապետի համաձայնեցմանը, ինչը ենթակա է պարտադիր կատարման:

2009 թվականի դեկտեմբերի 18-ի դրությամբ նշված շենքի շինարարությունը իրականացված չէ, սակայն ՀՀ դատական դեպարտամենտի կողմից նախագծանախահաշվային փաստաթղթերը մշակած կազմակերպությանը պայմանագրային ողջ գումարը վճարվել է, այդ թվում նաև հեղինակային հսկողության իրականացման համար նախատեսված 3,236.9 հազ. դրամը, ինչը պետք է վճարվեր շինարարության իրականացման ավարտին: Նշված գումարը ենթակա է վերադարձման ՀՀ պետական բյուջե:

- Թվով երեք օբյեկտներում արձանագրվել է 3,741.0 հազ. դրամի փաստացի չկատարված շինարարական աշխատանքների ծավալային հավելագրում, ինչը ենթակա է վերականգնման: Նույն օբյեկտներում արձանագրվել են նաև հետևյալ խախտումները.
 - շինարարության որակի նկատմամբ տեխնիկական հսկողության իրականացման հրահանգի պահանջները չեն կատարվել,
 - պատվիրատուի կողմից ծածկված աշխատանքների ակտերը հաստատված չեն,
 - շինարարության թույլտվության և նյութերի որակի հավաստագրերը բացակայում են,
 - շինարարության վարման մատյանները թերի են լրացված,
 - ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրման ակտեր չեն կազմվել:
- ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 88-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայցադիմումին կցվում է սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարած լինելը հավաստող փաստաթուղթ կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ պետական տուրքի վճարման ժամկետը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու կամ դրա չափը նվազեցնելու վերաբերյալ միջնորդություն: Պետական տուրքի վճարման ժամկետի հետաձգման վերաբերյալ միջնորդությունները ընդունվել են դատարանների կողմից և վճռի կայացումից հետո կատարողական թերթերը ուղարկվել են 'ԴԱՀԿ ծառայություն' հարկադիր կատարման: Վերը նշվածի արդյունքում 2007, 2008 և 2009 թվականի հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ առաջացել է 326,406.9 հազ. դրամ դեռևս չբռնագանձված պետական տուրք:
- Վերապատրաստվողը համարվում է վերապատրաստումն անցած, եթե մասնակցել է դասընթացի համար նախատեսված ժամերին: Վերապատրաստման յուրաքանչյուր դասաժամի համար, վերապատրաստվողների ներկա կամ բացակա լինելը, ինչպես նաև ունկնդրած ծրագրերի ժամանակը հաշվարկելու հիմք հանդիսացող, կարգին համապատասխան մատյաններ չեն վարվել:

Դպրոցի աշխատակիցների հիմնական պարտականությունները առանձին առաջադրանքներից տարանջատված չեն:
- Առկա է հակասություն ՀՀ դատական օրենսգրքի և «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի միջև: Ըստ ՀՀ դատական օրենսգրքի պետական բյուջեում դատական համակարգի ֆինանսավորումը պետք է արտացոլվի մեկ տողով, իսկ «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ առանձին տողերով: Հայաստանի Հանրապետության բոլոր օրենքները պետք է համապատասխանեն օրենսգրքերին, քանի որ վերջիններս ունեն ավելի բարձր իրավաբանական ուժ:

Առաջարկություններ

ՀՀ կառավարությանը

1. ՀՀ կառավարության լիազոր մարմինների միջոցով անհրաժեշտ է սահմանել խիստ հսկողություն, օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում պետական տուրքի գումարները բյուջե գանձելու ուղղությամբ:

2. Պետական ունեցվածքի ըստ գերատեսչական պատկանելության հաշվառումն իրականացնելու, շենքերի և շինությունների շահագործումն արդյունավետ կազմակերպելու, բյուջետային պլանավորումը և հաշվապահական հաշվառումը գործող օրենքների պահանջների համաձայն իրականացնելու նպատակով, ՀՀ դատարանների վարչական շենքերը պետք է հաշվառվեն Դեպարտամենտի հաշվեկշռում, որի հիման վրա բյուջետային միջոցները կհատկացվեն կոնկրետ ստացողին՝ ֆինանսավորման հստակ նպատակների նշվածությամբ:

ՀՀ դատական դեպարտամենտին

1. Շինարարական աշխատանքների կատարման նկատմամբ իրականացնել անհրաժեշտ հսկողություն:

2. Պետական տուրքի մասով արձանագրված անհամապատասխանություններն ու թերությունները վերացնելու նպատակով, անհրաժեշտ է կանոնակարգել պետական տուրքին առնչվող գործընթացները, իսկ «Դատական համակարգ» ծրագրի մասով՝ կատարելագործումը և արդիականացումը:

3. Առողիտի ծրագրում անհրաժեշտ է նախատեսել ՀՀ դատարաններում պետական տուրքի ուսումնասիրության վերաբերյալ առանձին թեմա:

4. «Դատական դպրոց» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցների հետ կնքվող աշխատանքային պայմանագրերում անհրաժեշտ է տարանջատել առանձին հանձնարարականները հիմնական պարտականություններից, իսկ վերապատրաստվողների ունկնդրած ծրագրերի ժամաքանակները լիարժեք հաշվարկելու համար՝ վարել սահմանված կարգի մատյաններ:

ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը

1. ՀՀ դատարանների բյուջետային գործընթացը իրականացնել՝ ղեկավարվելով ՀՀ դատական օրենսգրքի 64-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջով:

Վերականգնման ենթակա գումարները փոխանցել գանձապետարանում ՀՀ վերահսկիչ պալատի անվամբ բացված թիվ 96900005281515 «Պետությանը պատճառված վնասների փոխհատուցումից մուտքեր» եկամտային հաշվին:

Համաձայն «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «գ» կետի, մեկամսյա ժամկետում ՀՀ վերահսկիչ պալատին գրավոր տեղեկատվություն տրամադրել՝ հայտնաբերված խախտումները վերացնելու վերաբերյալ:

որ վերջիններիս համար ձեռք բերված ծառայողական մեքենաներից թվով 2-ը՝ «Lexus ES» մակնիշի 1993 թվականի և «Mitsubishi Galant» 2000 թվականի արտադրության մեքենաները, որոնց դիմաց վճարվել է 9,000.0 հազ. դրամ, ՀՀ կառավարության 2009թ. թիվ 999-Ա որոշման համաձայն ներկայացվել են օտարման, որոնց ամորտիզացիոն մասհանումների տարեկան նորմաները ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 1-ի թիվ 957-Ն որոշման համաձայն կազմել են 12%: 2009 թվականի հոկտեմբերի 26-ին կայացած աճուրդի արդյունքում «Lexus ES» մակնիշի ավտոմեքենան վաճառվել է **895.2 հազ. դրամով**, իսկ «Mitsubishi Galant» ավտոմեքենայի աճուրդը առ այսօր չի կայացել՝ գնորդ չլինելու պատճառով: Հերթական աճուրդի օր է նշանակվել սույն թվականի դեկտեմբերի 29-ը և մեկնարկային գին է սահմանվել **814.3 հազ. դրամ**: